

माननीय महान्यायाधिवक्ता श्री अग्नि प्रसाद खरेल पद बहाली भएपछि दुई वर्षमा भएका संस्थागत सुधारका कार्यहरु र आगामी एक वर्षमा गरिने कार्यक्रमको रूपरेखा

परिचय

सम्माननीय राष्ट्रपति श्री विद्यादेवी भण्डारीज्युबाट नेपालको संविधानको धारा १५७ को उपधारा (२) बमोजिम श्री अग्नि प्रसाद खरेल महान्यायाधिवक्ताको पदमा नियुक्त भई मिति २०७४।।।।। गतेदेखि कार्य प्रारम्भ गर्नु भएको दुई वर्ष पूरा भएर तीन वर्ष प्रारम्भ भएको छ । उहाँ नेपालको २६औं महान्यायाधिवक्ता हुनुहुन्छ । वि.स. २०४७ सालपछिका महान्यायाधिवक्ताहरु मध्ये दुई वर्षको कार्यकाल पूरा गर्ने वहाँ चौथो महान्यायाधिवक्ता हुनुहुन्छ । उहाँको कार्यकालमा सरकारी मुद्दाको अनुसन्धान अभियोजनलाई प्रभावकारी बनाउन, सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकास गर्ने र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका कार्यालयको संस्थागत सुधार गर्ने महत्वपूर्ण प्रयासहरु भएकाछन् । हालसम्म भएका सुधारका प्रमुख कार्यक्रमहरु यसप्रकार रहेकाछन् :

सुधारका कार्यहरु

१. संहिता कार्यान्वयनका लागि अग्रसरता : मुलुकी अपराध संहिता समेतका नयाँ संहिताहरुको कार्यान्वयनका लागि सरकारी वकीलहरुलाई प्रशिक्षण प्रदान गर्नुका साथै अन्य सरोकारवाला निकायहरुलाई समेत ती कानूनहरुको कार्यान्वयन गर्ने दिशामा क्रियाशील गराउन अगुवाइ गरिएको छ । सरकारी वकील तथा सरकारी वकील कार्यालयका कर्मचारीहरुलाई लक्षित गरी विभिन्न चरणमा संहिताको बारेमा सबै तहका सरकारी वकील र सरकारी वकील कार्यालयका जनशक्तिलाई प्रशिक्षण प्रदान गरिएको छ । संहिता कार्यान्वयनका लागि पूर्व तयारीस्वरूप सबै सरकारी वकील कार्यालय प्रमुखहरुको उपस्थितिमा दुई दिवसीय राष्ट्रिय कार्यशालाको आयोजना गरियो । संहिता कार्यान्वयनका लागि सहजीकरण गर्न नायब महान्यायाधिवक्ताको नेतृत्वमा सहजीकरण समिति गठन गरी क्रियाशील रहेको छ ।

संहिताले कसूर मानेका सामाजिक अपराधका विरुद्धमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र कानूनी व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि अभियान सञ्चालन गरिएको छ । खास गरी छाउपडी प्रथा विरुद्धमा लक्षित स्थानमा सरकारको क्रियाशीलताका लागि माननीय महान्यायाधिवक्ताज्यूको अध्यक्षतामा रहेको समन्वय समितिले प्रत्येक जिल्लामा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको संयोजकत्वमा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयका प्रमुख र जिल्ला प्रहरी प्रमुख सदस्य रहेको समिति गठन गरी अभियान सञ्चालन गरिएको छ ।

नियमावली र निर्देशिकाहरु : संहिता कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने देहाय बमोजिमका नियम, निर्देशिकाको मस्यौदा तयार पारी सरकारसमक्ष पेश गरियो :

क. कसूरको अनुसन्धान नियमावली, २०७५ (जारी)

ख. सरकारी वकीलसम्बन्धी नियमावली (मन्त्रिपरिषदमा विचाराधीन)

ग. नेपाल सरकार वादी हुने फौजदारी मुद्दाको बहस पैरवी, प्रतिरक्षा तथा कानूनी राय सम्बन्धी निर्देशिका,
२०७५(जारी)

घ. माफी सम्बन्धी निर्देशिका

ड. मुद्दा फिर्ता सम्बन्धी निर्देशिका

संहिता पुनरावलोकनका लागि सुभाव : मुलुकी अपराध संहिता समेतका नयाँ संहिताहरूको कार्यान्वयनको क्रममा देखिएका विषयहरूलाई समेत समावेश गरी ती संहितामा आवश्यक परिमार्जनका लागि नेपाल सरकारलाई सुभाव प्रस्तुत गरिएको छ। सो अनुसार एक पटक संहिता संशोधन समेत भैसकेको छ। कार्यान्वयनको अवस्थाका आधारमा संहितामा अर्को चरणको संशोधनको प्रक्रिया अगाडि बढेको छ।

सजाय निर्धारण सम्बन्धी मार्गदर्शन : फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को कार्यान्वयनमा सरकारी वकीलहरूलाई सहजीकरण गर्न सजाय निर्धारण प्रक्रियामा सरकारी वकीलको जिम्मेवारी सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०७६ जारी भएको छ।

२. आचार संहिता र निर्देशिकाहरू जारी : महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको सँस्थागत सुदृढीकरणका लागि देहायका निर्देशिकाहरू जारी भएकाछन् :

क. सर्वोच्च अदालतले गरेका कानूनको व्याख्या वा प्रतिपादन गरेको कानूनी सिद्धान्त कार्यान्वयनको अनुगमन सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५

ख. सरकारी वकीलको विशिष्टीकरण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७५

ग. सरकारी वकील कार्यालयको निरीक्षण तथा अभियोजन परीक्षणसम्बन्धी निर्देशिका, २०७५

घ. सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कार प्रदान गर्ने सम्बन्धी मापदण्ड, २०७५

ड. सरकारी वकील तथा सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको आचार संहिता, २०७५

च. पुस्तकालय व्यवस्थापन तथा सञ्चालन निर्देशिका, २०७५

छ. शिशु स्याहार केन्द्र सञ्चालन निर्देशिका, २०७६

ज. सरकारी वकील कार्यालयमा अभ्यासबृति (इन्टर्नशीप) गराउने सम्बन्धी निर्देशिका, २०७६

३. हेलो साक्षी कार्यक्रम : सरकार वादी मुद्दाका पीडित एवम् साक्षीहरूलाई न्यायिक प्रक्रियामा संलग्न गराई न्याय सम्पादन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि हेलो साक्षी कार्यक्रम अभियानका रूपमा सञ्चालन गरिएको छ। यसले साक्षीहरूलाई अदालतमा उपस्थित हुन र बकपत्र गर्नका लागि उत्प्रेरित गरेको छ।

४. नमुना सरकारी वकील कार्यालयको व्यवस्था : प्रत्येक प्रदेशमा एउटा सरकारी वकील कार्यालयलाई नमुना सरकारी वकील कार्यालयको रूपमा विकास गर्ने कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेश नं. १ को सुनसरी र भापा, प्रदेश नं. २ को धनुषा र बारा, प्रदेश नं. ३ को ललितपुर र धादिङ, प्रदेश नं. ४ को कास्की र तनहुँ, प्रदेश नं. ५ को रुपन्देही र बाँके, प्रदेश नं. ६ को सुखेत र जुम्ला र प्रदेश नं. ७ को कन्चनपुर र दार्चुला जिल्ला

सरकारी वकील कार्यालयलाई नमुना सरकारी वकील कार्यालयको रूपमा घोषणा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । यी कार्यालयहरुमा सेवा प्रवाहको दृष्टिले उत्कृष्ट कार्यालय बनाउने प्रयास गरिएको छ ।

५. समुदायमा सरकारी वकील : सरकार वादी मुद्दाको कारबाही प्रक्रिया एवम् विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको प्रचार प्रसार गर्नुका साथै कानून कार्यान्वयन र अपराधको रोकथाममा समुदायको भूमिकाका बारेमा जानकारी दिनका लागि समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिएको छ । २०७६ साल मंसिर ४ गते देशव्यापी रूपमा समुदाय प्रहरी साखेदारी र समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम संयुक्त रूपमा आयोजना गरियो । नयाँ बनेका कानूनहरुको बारेमा जानकारी दिन र फौजदारी न्याय प्रशासनमा नागरिकको सहयोग प्राप्त गर्ने आधारको रूपमा यो कार्यक्रम रहेको छ ।

६. कारागार तथा हिरासत अनुगमन : महान्यायधिवक्तालाई संविधानले प्रदान गरेको जिम्मेवारी बमोजिम कारागार तथा हिरासतमा रहेका कैदी र थुनुवाहरु उपर मानवोचित व्यवहार भए नभएको सम्बन्धमा आ. व. २०७४।७५ मा ३१ वटा कारागार र ४२ वटा हिरासत कक्षको अनुगमन गरी सुधारका लागि सुझाव प्रस्तुत गरिएको थियो । आ.व. २०७५।०७६ मा ३७ जिल्लाका कारागार तथा हिरासत अनुगमन गरिएको थियो । सो अनुगमन प्रतिवेदनको विवरण प्रतिनिधि सभा राज्य व्यवस्था समितिमा समेत प्रस्तुत गरिएको थियो । अनुगमन प्रतिवेदनले औल्याएका विषयहरु कार्यान्वयनका लागि सरोकारवाला निकायका पदाधिकारीहरुसँग परामर्श गरिएको छ । यो वर्षको प्रतिवेदन प्रकाश गरी सार्वजनिक गरिसकिएको छ ।

७. बाल सुधार गृहको अनुगमन, सुधार र विस्तार : बाल सुधार गृहको विस्तार गरी प्रत्येक प्रदेशमा एउटा बाल सुधार गृह स्थापनाका लागि लाई सहजीकरण गरी विगतमा चार वटा (मोरड, भक्तपुर, कास्की र वाँके) बाल सुधार गृह रहेकोमा थप चार स्थान मकवानपुर, रुपन्देही, पर्सा, र डोटीमा बाल सुधार गृह थप भएकाछन् । थप भएका बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकाको अवस्था सन्तोषजनक नदेखिएकोले अनुगमनपछि आवश्यक सुधारका लागि देहाय बमोजिमको सुझाव प्रस्तुत गरिएको छ :

१. नेपालको संविधानले मौलिक हकमा बालबालिकाको हकको प्रत्याभूति गरेको र सो हकमा प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालनपोषण, उचित स्याहार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सर्वांगीण व्यक्तित्व विकासको हकलाई सुनिश्चित गरेको सम्बन्धमा बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकाका लागि समेत सो अनुसारको व्यवहार गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ । कानूनको द्वन्द्वमा परी राज्यको नियन्त्रणमा आएका बालबालिकाहरुलाई पनि उक्त हकको प्रयोग र पालना हुने व्यवस्था गर्नु पर्ने दायित्व हुँदा बाल सुधार गृहमा बालमैत्री वातावरण निर्माण गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

२. बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ र बाल न्याय सम्पादन (कार्यविधि) नियमावली, २०७६ ले समेत बालबालिकाको हित संरक्षण गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेका छन् । सो बमोजिम बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकाहरुलाई आधारभूत मानवोचित व्यवहारको प्रत्याभूति गर्नु राज्यको दायित्व हुन आउँछ । क्षमताभन्दा अधिक बालबालिकालाई सुधार गृहमा राख्दा कारागारभन्दा पनि असहज अवस्था देखिएको

सन्दर्भमा आधारभूत मानवोचित व्यवहार हुन सक्ने गरी बाल सुधार गृहको क्षमता व्यवस्थापन गर्न प्राथमिकतापूर्वक कार्य गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

३. बालबालिका उपर गरिनु पर्ने मानवोचित व्यवहार भित्र बाल सुधार गृहमा उपयुक्त कक्ष, शिक्षा, स्वास्थ्य एवम् मनोरञ्जन समेतका लागि आवश्यक व्यवस्थापन हुन नसकेको र क्षमताभन्दा धेरै संख्यामा बालबालिका राखेको कारणले बाल मनोविज्ञानमा नकारात्मक असर परेको देखिएको छ । बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकाको संख्याका अनुपातमा उपयुक्त कक्ष, शौचालय, पानीको प्रबन्ध, प्रकाशको व्यवस्था समेतका आवश्यक न्यूनतम पूर्वाधारको व्यवस्था तत्काल गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

४. बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकाका लागि निर्धारित खाना खर्च अपर्याप्त रहेको देखिएकोले हाल उपलब्ध गराइएको खाना खर्चका अतिरिक्त कम्तीमा प्रतिव्यक्ति प्रति दिन रु. ५०।- का दरले बाल सुधार गृहमा खाजा खर्चको निकाशा दिनु उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

५. बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकालाई उमेर समूहमा वर्गीकरण गरी सो अनुसारको पूर्वाधार, आधारभूत मनोरञ्जन र खेलकुदको प्रबन्ध गरिनु उपयुक्त हुन्छ । विद्यालय उमेरका बालबालिकाहरु बाल सुधार गृहमा रहेको अवस्था हुँदा राहत शिक्षक सरह शिक्षकको व्यवस्थापन गरी अध्ययन अध्यापनको कार्यलाई नियमित गर्नु पर्ने देखिन्छ । खास गरी अंग्रेजी, विज्ञान र गणित विषयका शिक्षकका लागि नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको राहत दरबन्दी अनुसार आवश्यक पर्ने रकम बाल सुधार गृहलाई तत्काल उपलब्ध गराई पठन पाठन कार्य प्रारम्भ गर्नु उपयुक्त देखिन्छ ।

६. बालसुधार गृहमा नियमित रूपमा पत्रपत्रिका एवम् पुस्तकको प्रबन्ध गर्न तत्काल थप स्रोत व्यवस्थापन गर्नु पर्ने देखिन्छ । सो प्रयोजनका लागि प्रत्येक बाल सुधार गृहलाई पुस्तकालाय स्थापना र सञ्चालनका लागि वार्षिक रूपमा कम्तीमा तीन लाख रुपैया उपलब्ध गराउनु उपयुक्त देखिन्छ ।

७. बाल मनोविज्ञानमा सुधारका लागि नैतिक शिक्षा, योग, ध्यान, साधना, व्यावसायिक तालिम लगायतका सुधारका प्रक्रियाहरु तत्काल प्रारम्भ गरिनु पर्दछ । बाल सुधार गृहका लागि आवश्यक सुरक्षा व्यवस्था गर्न र बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकाको आवश्यक उपचारको प्रबन्ध गर्नु पर्ने देखिन्छ । बाल सुधार गृहमा कम्तीमा हप्ताको एक दिन नजिकको अस्पतालका चिकित्सकबाट नियमित स्वास्थ्य परीक्षण गराई सोको अभिलेख व्यवस्थित राख्नु उपयुक्त हुन्छ ।

८. बाल सुधार गृहमा रहेका बालबालिकाहरुले आफन्त तथा अभिभावकहरुसँग कुराकानी गर्न टेलिफोन सुविधा समेत नभएको भनी गुनासो गरेको सन्दर्भमा निजहरुलाई अभिभावक वा आफन्तसँग सम्पर्क गर्नका लागि आवश्यक टेलिफोन सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था हुनु उपयुक्त देखिन्छ ।

८. सरकारी वकीलको विशिष्टीकरण

क. सरकारी वकीलहरूलाई विशिष्टीकरण गरी सरकारी पक्षको प्रतिनिधित्व र प्रतिरक्षालाई प्रभावकारी बनाउन महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले २०७५ जेठ १५ गते देखि लागू हुने गरी सरकारी वकीलको विशिष्टीकरण सम्बन्धी मापदण्ड, २०७५ स्वीकृत गरिएको छ ।

ख. संवैधानिक कानून, राजस्व कानून, संगठित अपराध निवारण कानून, सेवा कानून, सार्वजनिक सम्पत्ति सम्बन्धी कानून, भ्रष्टाचार निवारण कानून, बैंकिङ कसूर सम्बन्धी कानून, साइबर अपराध नियन्त्रण कानून र लैंगिक तथा बाल न्याय सम्बन्धी विभिन्न ९ वटा विषयका विशिष्टीकरण सम्बन्धी पाठ्यक्रम स्वीकृत गरिएको छ ।

ग. विभिन्न ७ वटा विषय (संवैधानिक कानून, राजस्व कानून, संगठित अपराध निवारण कानून, बैंकिङ कसूर, विद्युतीय अवराध, लैंगिक तथा बाल न्याय, सरकारी तथा सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण) मा १० वटा विशिष्टीकरणसम्बन्धी प्रशिक्षण सम्पन्न भइसकेकाछन् । जसमा २४४ जना सरकारी वकीलहरूको सहभागिता भएको छ ।

घ. विशिष्टीकरणसम्बन्धी मापदण्ड पुगेका ७२ जना सरकारी वकीलहरूलाई विशिष्टीकृत सरकारी वकीलको रूपमा सूचीकरण गरिएको छ ।

९. लगातार सुनुवाइका लागि निर्देशन : मुद्दामा लगातार कारवाही र सुनुवाइले मुद्दाको फछ्यौटका साथै प्रमाण परीक्षणमा सहयोग भई न्याय सम्पादनमा सहयोग हुने हुँदा यसलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न गराउन सम्पूर्ण प्रहरी र सरकारी वकील कार्यालयहरूलाई निर्देशन दिइएको छ ।

१०. सम्मेलन :

क. नयाँ संहिता कार्यान्वयनमा केन्द्रित भई आ.व. २०७४।७५ मा अनुसन्धानकर्ता प्रहरी र अभियोजनकर्ता सरकारी वकीलहरूको प्रादेशिक सम्मेलन विराटनगर, बुटवल, नेपालगञ्ज र काठमाडौंमा सम्पन्न भएको थियो । यसले संहिता कार्यान्वयनमा साभा धारणा विकास गराउन सहयोग पुगेको थियो ।

ख. आ.व. २०७५।७६ मा अनुसन्धानकर्ता प्रहरी र अभियोजनकर्ता सरकारी वकीलहरूको प्रादेशिक सम्मेलन जनकपुर, धनगढी, र काठमाडौंमा सम्पन्न भएको थियो । यो सम्मेलनमा संहिता कार्यान्वयनको पहिलो वर्षको अवस्थाको मूल्यांकन भएको थियो ।

ग. सरकारी वकीलको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन सम्पन्न : सरकारी वकीलहरूको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन, २०७५ साल पौष ८, ९ र १० गते काठमाडौंमा आयोजना गरिएको थियो । “वैज्ञानिक र वस्तुनिष्ठ अभियोजन, अपराध संहिताको प्रभावकारी कार्यान्वयन” भन्ने मूल नारा रहेको सो सम्मेलनमा देशभरका ३७५ सरकारी वकील र अन्य सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधि समेत गरी ४४६ जना सहभागी रहेका थिए । सो सम्मेलनले ३० बुँदे घोषणापत्र समेत जारी गरेको थियो ।

घ. प्रहरी र सरकारी वकीलको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन : अनुसन्धानकर्ता प्रहरी र अभियोजनकर्ता सरकारी वकीलहरूको दोस्रो राष्ट्रिय सम्मेलन, २०७६ साल पौष ४, ५ र ६ गते काठमाडौंमा आयोजना गरिएको थियो । “व्यवसायिक चरित्र, पारदर्शी व्यवहार निष्पक्ष अनसुन्धान र अभियोजन, न्यायको आधार” भन्ने मूल

नाराका साथ सम्पन्न सो सम्मेलनमा देशभरका ६२५ जना अनुसन्धानकर्ता प्रहरी र अभियोजनकर्ता सरकारी वकीलहरूको सहभागिता रहेको थियो । सो सम्मेलनले फौजदारी न्याय प्रशासनमा सुधारका लागि ३३ बुँदे घोषणापत्रसमेत जारी गरेको छ । घोषणापत्र कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित निकायहरूमा समेत पठाइसकिएको छ ।

११. कानूनी राय प्रदान : आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा १०३ वटा विषयमा कानूनी राय माग गरिएकोमा विभिन्न ८७ वटामा राय प्रदान गरिएको र ११ वटा रीत नपुगेकोले फिर्ता गरिएको र पाँच वटा कानूनी राय प्रदान गर्न बाँकी रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा ८४ वटा राय माग भई आएकोमा ९ वटा रीत नपुगेकोले फिर्ता गरिएको र बाँकी ७५ वटा राय प्रदान गरिएको छ । चालु आर्थिक वर्षमा हालसम्म २८ वटा राय माग भई आएकोमा १० वटा राय प्रदान गरी १८ वटा रीत नपुगेको हुँदा फिर्ता गरिएको छ ।

१२. सरकारी वकीलको सेवा शर्त सम्बन्धी कानून : नेपालको संविधानको धारा १६१ ले निर्धारण गरे बमोजिम सरकारी वकील तथा महान्यायाधिवक्ताको मातहतमा रहने अन्य कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक, सुविधा तथा सेवाका शर्त सम्बन्धी विधेयकको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष प्रस्तुत गरिएको छ ।

१३. सरकारी वकीलको नयाँ संरचना र दरबन्दी स्वीकृत :

क. दुई वटा उच्च सरकारी वकील कार्यालय, ओखलढुङ्गा र वीरगञ्जको संगठन संरचना र दरबन्दी स्वीकृत भएको छ । मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालयका लागि दरबन्दी स्वीकृत भएको छ । पहिलो वर्षमा ४६ जना सरकारी वकील सहित २२५ जना कर्मचारीको दरबन्दी थप भएको थियो ।

ख. नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार यस वर्ष ८२ सरकारी वकील सहित १३६ दरबन्दी स्वीकृत भएको छ । सरकारी वकीलको संख्या ५२० पुगेको छ । सरकारी वकील र कर्मचारीको संख्या १६३३ पुगेको छ ।

१४. पुरस्कार : महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत सरकारी वकीलहरु र कर्मचारीहरूलाई महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट प्रदान गरिने पुरस्कार सम्बन्धी मापदण्ड, २०७५ स्वीकृत गरी सोही मापदण्डका आधारमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको स्थापना दिवसको अवसरमा गत वर्ष र यो वर्ष एटर्नी अफ दि इयर घोषणा गरी विभिन्न सरकारी वकील र कर्मचारीहरूलाई पुरस्कार प्रदान गरिएको छ ।

क. एटर्नी अफ दि इयर, २०७५ : नायब महान्यायाधिवक्ता श्री किरण पौडेल

ख. एटर्नी अफ दि इयर, २०७६ : सहन्यायाधिवक्ता श्री मुरारीप्रसाद पौडेल

१५. IAP को सदस्यता: महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले सन् २०१९ मा International Association of Prosecutor को सदस्यता प्राप्त गरेको छ । सो संस्थाको वार्षिक कार्यक्रममा सहभागिता समेत जनाउन थालेको छ । यसले अन्य मुलुकले गरेका असल अभ्यासको बारेमा जानकारी लिन र हाम्रो कानून प्रणालीका बारेमा जानकारी प्रवाह गर्न अवसर मिलेको छ ।

१६. मुख्य न्यायाधिवक्तासँगको कार्यशाला : मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम कारबाही एवम् महान्यायाधिवक्तासँगको अन्तरसम्बन्धका बारेमा वार्षिक रूपमा राष्ट्रिय कार्यशाला आयोजना गरी सबै प्रदेशका मुख्य

न्यायाधिवक्ताहरुसँग छलफल गरिएको छ । संवैधानिक जिम्मेवारी सम्पादनमा स्पष्टताका लागि यी कार्यशाला उपयोगी देखिएकाछन् । हालसम्म दुई वटा कार्यशाला सम्पन्न भइसकेकाछन् ।

१७. सरकारी पक्षको प्रतिरक्षासम्बन्धी छलफल कार्यक्रमः नेपाल सरकारको प्रतिनिधित्व र प्रतिरक्षालाई प्रभावकारी बनाउन सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिहरु र सरकारी वकीलहरु बीच छलफल कार्यक्रमको आयोजना गरियो । सो कार्यक्रम नेपाल सरकारका मुख्य सचिव, सचिवहरु, विभागीय प्रमुखहरु समेतको सहभागिता रहेको थियो ।

१८. महिला तथा बालबालिकासम्बन्धी कार्यशाला : वर्तमान संविधान र नयाँ संहिताले महिला तथा बालबालिका सम्बन्धमा गरेका व्यवस्थाहरु र सोको कार्यान्वयनका बारेमा सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिहरु समेतको सहभागितामा राष्ट्रिय कार्यशाला सम्पन्न भएको छ । सो कार्यशालाले नयाँ कानूनको कार्यान्वयनका लागि मार्गदर्शन गरेको छ ।

१९. छुवाछुत विरुद्धको कानून कार्यान्वयन सम्बन्धी राष्ट्रिय कार्यशाला : २०७६ साल असार ७ गते संघीय संसदका सदस्यहरु समेतको उपस्थितिमा जातीय छुवाछुत तथा भेदभाव विरुद्धको कानून कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा राष्ट्रिय कार्यशालाको आयोजना गरियो । सो कार्यशालाबाट प्राप्त सुझावहरुका आधारमा अनुसन्धान र अभियोजन कार्यमा सुधारका लागि मार्गदर्शन गरिएको छ ।

२०. आचारसंहिता कार्यान्वयनका लागि अभिमुखीकरण : सरकारी वकील तथा सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको पदीय एवं पेशागत आचरण र व्यवहार सम्बन्धमा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा विकसित मान्यता तथा सिद्धान्त र विद्यमान राष्ट्रिय कानून, प्रचलन, व्यवहार तथा न्यायिक संस्कृतिका विभिन्न पक्षलाई समेटी सरकारी वकील कार्यालयको सेवालाई छिटोछारितो, स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शी एवं वस्तुनिष्ठ रूपमा सम्पादन गर्दै सेवालाई अभ बढी व्यावसायिक, मर्यादित, अनुशासित र विश्वासिलो बनाउन सरकारी वकील र सरकारी वकील कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीको आचारसंहिता बनाई जारी गरिएको छ । सो आचार संहिता कार्यान्वयनका लागि प्रादेशिक तहमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ ।

२१. कार्यालय अनुगमन तथा अभियोजन परीक्षण

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट प्रहरी प्रधान कार्यालयसँग समन्वय गरी अपराध अनुसन्धान र अभियोजनको अवस्थाका बारेमा अनुगमन प्रारम्भ गरिएको छ । अनुगमनको क्रममा सरकारी वकील र नेपाल प्रहरीबाट आ-आफ्ना मातहतका कार्यालयको अनुगमन गरी संयुक्त रूपमा अपराध अनुसन्धान र अभियोजनको अवस्था र सुधारका विषयहरूका बारेमा समेत छलफल गरिएको थियो । गत वर्ष विभिन्न ९ वटा अनुगमन समूहले २६ वटा जिल्लामा रहेका सरकारी वकील कार्यालय र प्रहरी कार्यालयको अनुगमन गरेको हो । चालु आ. व.मा १५ वटा अनुगमन समूहबाट ३९ वटा सरकारी वकील कार्यालयको निरीक्षण तथा अभियोजन परीक्षण गरी प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ । अनुमगनबाट देखिएका विषयमा सुधारका लागि सबै सरकारी वकील कार्यालयमा परिपत्र समेत गरिएको छ । मुलुकी अपराध संहिता

समेतमा नयाँ कानूनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनको अवस्थालाई केन्द्रविन्दुमा राखी यो अनुगमन अघि बढाइएको हो ।

२२. **पारस्परिक सहयोगका लागि समझदारी :** चिनका महामहिम राष्ट्रपति सि जीन पिङ्को नेपाल भ्रमणको अवसरमा मित्र राष्ट्र चिनको सुप्रिम पिपुल्स प्रोक्युरेटर कार्यालय र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय बीच पारस्परिक सहयोगका लागि समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भई सो समझदारी बमोजिम दुई पक्षीय अध्ययन भ्रमण आदान प्रदान समेत प्रारम्भ भैसकेको छ । अरु मित्र राष्ट्रसँग पनि पारस्परिक सहयोगका लागि समझदारी कायम गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढेको छ ।
२३. **पुस्तकालय सञ्चालन :** महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको पुरानो भवनबाट सिंहदरबार परिसरभित्र प्रिफ्याव भवनमा पुस्तकालय स्थानान्तरण गरी सञ्चालनमा ल्याइएको छ । यो दुई वर्षमा करिव ६०० पुस्तकहरु थप गरिएको छ । पुस्तकालयलाई व्यवस्थित गर्नका लागि पुस्तकालय व्यवस्थापन निर्देशिका जारी गरिएको छ । पुस्तकालयमा विद्युतीय पुस्तकहरु समेत उपलब्ध गराउन प्रारम्भ गरिएको छ । यो वर्ष लेक्सिस नेक्सससँग आबद्ध गर्ने प्रयास भैरहेको छ ।
२४. **समन्वय समितिको क्रियाशीलता :** सरकार वादी मुद्दाको अनुसन्धान र अभियोजनलाई प्रभावकारी बनाउन यस अवधिमा ९ पटक समन्वय समितिको बैठक बसी विभिन्न विषयमा नीतिगत मार्गदर्शन गरिएको छ । अनुसन्धानको प्रक्रियामा देखिएका समस्याहरु समाधान गर्न विशेष प्रयास गरिएको छ । उच्च सरकारी वकील कार्यालय, विशेष सरकारी वकील कार्यालय र जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयको तहमा समेत समन्वय समितिको व्यवस्था गरी स्थानीयस्तरमा समेत समन्वयका कार्यहरु अगाडि बढाइएको छ ।
२५. **विभिन्न समितिलाई क्रियाशीलता :** सजाय सुभाव समिति, संघीय प्रोवेशन तथा व्यारोल बोर्ड र पीडित संरक्षण सुभाव समितिको बैठक बसी ती समितिहरूलाई क्रियाशील बनाउने प्रयास गरिएको छ ।
२६. **फोकल पर्सनको व्यवस्था :** सबै मन्त्रालय, संवैधानिक निकाय र केन्द्रीय तहका निकायहरूलाई ती निकायको प्रतिनिधित्व तथा प्रतिरक्षा गर्नु पर्ने विषयमा आवश्यक सूचना तथा जानकारी संकलन गर्नका फोकल पर्सनको विवरण अध्यावधिक गरिएको छ ।
२७. **वैदेशिक कार्यक्रममा सहभागिता :** यो अवधिमा २०२ जना सरकारी वकीलहरूलाई वैदेशिक अध्ययन अवलोकनमा सहभागी गराइएको छ । महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको इतिहासमा यति ठूलो संख्यामा वैदेशिक अध्ययन भ्रमणको अवसर प्राप्त भएको यो पहिलो पटक हो । यसबाट अन्य मुलुकले अवलम्बन गरेका सफल अभ्यासको बारेमा परिचित भई कार्य सम्पादनमा नवीन दृष्टिकोण ल्याउन सहयोग पुगेको छ ।
२८. **क्षमता विकास कार्यक्रम :** सरकारी वकील र कर्मचारीहरुका लागि क्षमता विकास सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको छ । समावेशी समूहका सरकारी वकीललाई लक्षित गरी एक महिने क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । उच्च तहका सरकारी वकीलहरुका लागि १० दिवसीय क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । राजपत्र अनंकित कर्मचारीहरुको क्षमता विकासका लागि

विभिन्न प्रशिक्षण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको छ । यसले कार्य सम्पादनमा गुणात्मकता अभिवृद्धि गर्न र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन समेत सहयोग पुरेको छ ।

३९. **प्राध्यापकहरुसँगको छलफल :** गुणस्तरीय कानूनी शिक्षा र दक्ष जनशक्तिको प्राप्तिका लागि कानूनका प्राध्यापकहरुसँग आवधिक रूपमा छलफल गरी सुभाव प्रस्तुत गरिएको छ । कानून शिक्षाको स्तरउन्नतिका लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयले अग्रसरता जनाएको छ ।
४०. **विधेयक तर्जुमामा सहजीकरण :** महान्यायाधिवक्ताको नेतृत्वमा गठित कानून तर्जुमा सहजीकरण समितिले विभिन्न २१ भन्दा बढी कानूनहरुको मस्यौदा उपर छलफल गरी सुधारका लागि सुभाव प्रस्तुत गरेको थियो । खास गरी संविधान कार्यान्वयन सम्बन्धी कानून निर्माणमा सहजीकरण गरिएको थियो ।
४१. **पुस्तक प्रकाशन:** अभियोजन जर्नल, Prosecution Journal-II, संवैधानिक स्रोत सामग्री, बाल न्याय स्रोत सामग्री, भूमिसम्बन्धी कानून एवम् नजीरको संग्रह, हिरासत अनुगमन प्रतिवेदन, सम्मेलन विशेषाङ्क, विशिष्टीकरण सम्बन्धी पाठ्यक्रमको सँगालो लगायतका सामग्रीहरुको प्रकाशन गरिएको छ ।
४२. **इ एटर्नी कार्यक्रम कार्यान्वयन :** सरकारी वकील कार्यालयहरूमा मुद्दा व्यवस्थापन प्रणाली मार्फत विवरण अध्यावधिक गर्ने व्यवस्था गरिएकोछ । सम्पत्ति व्यवस्थापन सफ्टवेयर तयार भई सञ्चालनको अवस्थामा रहेको छ । पेशी व्यवस्थापन सफ्टवेयर अध्यावधिक गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन थालिएको छ । विशेष सरकारी वकील कार्यालयका लागि मुद्दा व्यवस्थापन सफ्टवेयर तयार भएको छ । विद्युतीय उपकरणहरु खरिद गरी सम्बन्धित सरकारी वकील र कार्यालयहरूलाई वितरण गरिएको छ । प्रत्येक सरकारी वकील तथा अन्य कर्मचारीहरुका लागि कार्यालयबाट Official e-mail बनाई प्रयोगमा ल्याइएको छ । विद्युतीय सञ्जालबाट कार्य सम्पादन प्रारम्भ भएको छ । प्रत्येक कार्यालयले वेभसाइटमा विवरण अध्यावधिक गर्न थालेका छन् । कार्यालयको फेसबुक पेज तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । ई-एटर्नी प्रोग्रामलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि विशेष प्रयास गरिएको छ । विभिन्न ५० वटा सरकारी वकील कार्यालयहरूमा CCTV जडान गरी सो कार्यालयहरुको काम कारबाही यस कार्यालयबाट अनुगमन निरीक्षण गर्ने कार्यको थालनी भएको छ । यसले कार्य सम्पादनमा सकारात्मक प्रभाव पारेको छ ।
४३. **सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण :** सार्वजनिक र सरकारी सम्पत्तिको संरक्षणसँग जोडिएका मुद्दाको अवस्थाका बारेमा अनुसन्धानमूलक अध्ययन सम्पन्न भएको छ । सो अध्ययनले औल्याएका सुभावहरूलाई कार्यान्वयन गर्ने दिशामा प्रारम्भिक प्रयास गरिएको छ । यो विषयमा सरकारी वकीलको विशिष्टीकरणका लागि प्रशिक्षण सञ्चालन गरिएको छ ।
४४. **गम्भीर प्रकृतिका विवादमा समूहगत प्रतिनिधित्व :** गम्भीर प्रकृतिका विवादमा सरकारी पक्षको प्रतिनिधित्व र प्रतिरक्षालाई प्रभावकारी बनाउन समूहगत रूपमा प्रतिनिधित्व गर्ने अभ्यासलाई निरन्तरता प्रदान गरिएको छ । विषयको गम्भीरताका आधारमा जिल्ला तथा उच्च अदालतमा समेत महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयबाट सरकारी वकीलहरु बहसमा सहभागी भएको अवस्था छ ।
४५. **योजना कार्यान्वयनको अवस्था**

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा अर्धवार्षिक तथा वार्षिक रूपमा समीक्षा गरिएको छ । समग्रमा आ.व. २०७३।०७४ का लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको वार्षिक कार्ययोजनामा १५४ वटा कार्यक्रम रहेकोमा ती कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको अवस्था हेर्दा कार्यान्वयन भएका ५४ वटा (करिब ३५ प्रतिशत), आंशिक कार्यान्वयन भएका ४० वटा (करिब २६ प्रतिशत), कार्यान्वयनको अन्तिम चरणमा रहेका २ वटा (करिब १ प्रतिशत), कार्यान्वयन प्रारम्भ भएका ६ वटा (करिब ४ प्रतिशत), कार्यान्वयन नभएका ५२ वटा (करिब ३४ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । यसैगरी आ.व. २०७४।०७५ का लागि महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको वार्षिक कार्ययोजनामा २७० वटा कार्यक्रम रहेकोमा ती कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको अवस्था हेर्दा कार्यान्वयन भएका १२१ वटा (करिब ४४.८१ प्रतिशत), आंशिक कार्यान्वयन भएका ६४ वटा (करिब २३.७० प्रतिशत), कार्यान्वयन हुन बाँकी नभएका ८४ वटा (करिब ३१.११ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । आ.व. २०७५।०७६ मा योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन गर्दा योजनाले प्रक्षेपण गरेका क्रियाकलापहरू मध्ये ७१.१० प्रतिशत कार्यान्वयन भएको देखिएको छ ।

३६. सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको भवन प्राप्त : २०७२ सालको भूकम्पले क्षतिग्रस्त महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको भवन भत्काई नयाँ भवन निर्माणको प्रक्रियामा रहेको छ । प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको पत्रानुसार साविक सामान्य प्रशासन मन्त्रालय रहेको भवनमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय सरेकोले हाल महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दैनिक कार्य साविक सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट भैरहेको छ ।

३७. जग्गा प्राप्ति र भवन निर्माण

- (१) विशेष सरकारी वकील कार्यालय र जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय काठमाडौंका लागि माइतिघरमा ६ रोपनी १ आना जग्गा प्राप्त भएको छ । प्राप्त जग्गामा भवन बनाउनका लागि पचास करोडको स्रोत सुनिश्चितता भएपछि प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ ।
- (२) जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, चितवनका लागि दस कठ्ठा जग्गा प्राप्त भएको छ ।
- (३) महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका लागि भवन निर्माण भएको स्थानमा थप एक रोपनी चार आना तीन दाम जग्गा प्राप्त भएको छ ।
- (४) उच्च सरकारी वकील कार्यालय, राजविराजका लागि पाँच कठ्ठा जग्गा प्राप्त भएको छ ।
- (५) माननीय महान्यायाधिवक्ताज्यूको अग्रसरतामा नियमित वार्षिक कार्यक्रमका अतिरिक्त गत वर्ष देखि प्रारम्भ भएका जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयहरू मोरड, धनुषा, कैलाली र उच्च सरकारी वकील कार्यालय, पोखराको भवन निर्माणधीन अवस्थामा रहेकाछन् । चालु आ.व.मा जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, कास्की, दाढ र उच्च सरकारी वकील कार्यालय, बुटवलको भवन निर्माण प्रारम्भ भएको छ । जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, सुखेतको भवन निर्माणका लागि प्रारम्भिक कार्य भैरहेको छ । जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, काभ्रेपलाञ्चोकको भवन बनाउन प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ ।

(६) माननीय महान्यायाधिवक्ताज्यूबाट यो दुई वर्षको अवधिमा १६ वटा सरकारी वकील कार्यालय भवनको समुद्घाटन भएका र ८ वटा कार्यालय भवन निर्माणका लागि शिलान्यास भएकाछन्। विशेष सरकारी वकील कार्यालय, काठमाडौं सहित १४ वटा सरकारी वकील कार्यालयको भवन निर्माणको प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ। यसै आर्थिक वर्षभित्रका महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय सहित २२ वटा भवन निर्माण सम्पन्न हुने अवस्था छ।

**माननीय महान्यायाधिवक्ता श्री अग्निप्रसाद खेरेलज्यूको मिति २०७४ फागुन ८ गते
पदबहाली भैसकेपश्चात शिलान्यास तथा उद्घाटन गरिएका सरकारी वकील कार्यालयहरु**

क्र.सं.	कार्यालय	उद्घाटन/शिलान्यास	उद्घाटन/शिलान्यास मिति
१.	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, नेपालगञ्ज	उद्घाटन	२०७४/१२/८
२.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, रामेछाप	उद्घाटन	२०७५/०१/१४
३.	उच्च सरकारी वकील कार्यालय, जुम्ला	उद्घाटन	२०७५/०२/२३
४.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, तेह्रथुम	शिलान्यास	२०७५/०३/१४
५.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय, धनकुटा	उद्घाटन	२०७५/०३/१५
६.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय लमजुङ्ग	उद्घाटन	२०७५/०४/२५
७.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय सोलुखुम्बु	उद्घाटन	२०७५/०५/१४
८.	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	शिलान्यास	२०७५/०६/२४
९.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय नुवाकोट	उद्घाटन	२०७५/०७/१५
१०.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय मोरड	शिलान्यास	२०७५/०८/१२
११.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय उदयपुर	उद्घाटन	२०७५/०८/१३
१२.	उच्च सरकारी वकील कार्यालय पोखरा	शिलान्यास	२०७५/१०/२७
१३.	उच्च सरकारी वकील कार्यालय तुलसीपुर	उद्घाटन	२०७५/११/२८
१४.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय रोल्पा	उद्घाटन	२०७६/११/३०
१५.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय गुल्मी	उद्घाटन	२०७६/१०/१७
१६.	उच्च सरकारी वकील कार्यालय इलाम	शिलान्यास	२०७६/१०/२३
१७.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय ताप्लेजुङ्ग	उद्घाटन	२०७६/१०/२४
१८.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय धादिङ	उद्घाटन	२०७६/१०/३१
१९.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय झापा	उद्घाटन	२०७६/१०/२२
२०.	उच्च सरकारी वकील कार्यालय बुटवल	शिलान्यास	२०७६/१०/१५
२१.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय दाढ	शिलान्यास	२०७६/१०/१६
२२.	जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय अर्धाखाँची	उद्घाटन	२०७६/१०/१८
२३.	जिल्ला सरकारी वकील, गोरखा	उद्घाटन	२०७६/१०/१३
२४.	जिल्ला सरकारी वकील, चितवन	उद्घाटन	२०७६/१०/१४

३८. सवारी साधन : यो अवधिमा दुई वटा भ्यानसहित १० वटा मोटर र २० वटा मोटर साइकल स्कुटर खरिद गरी सरकारी वकील कार्यालयहरुलाई वितरण गरिएको छ। जसले गर्दा सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनमा सहजता आएको छ।

३९. सरकारी वकीलको छलफल शृंखला :

व्यावसायिक र पेशागत विकासका लागि सरकारी वकीलहरूलाई निरन्तर सिकाइ मार्फत क्षमता विकास गर्दै लैजानुपर्ने अपरिहार्यतालाई महसुस गरी गतवर्षबाट शुरु गरिएको सरकारी वकीलको छलफल श्रृंखलामा देहायका विषयमा छलफल गरिएको छ :

क. अपराध पीडितको हक : डा. श्री शंकर कुमार श्रेष्ठ

ख. न्यायिक पुनरावलोकन : डा. श्री वारिस हुसेन

ग. उपभोक्ता न्याय : अधिवक्ता श्री ज्योति बानियाँ

घ. वातावरणीय न्याय : बरिष्ठ अधिवक्ता श्री प्रकाशमणि शर्मा

४०. इन्टर्नको व्यवस्था:

सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनमा सहयोग पुर्याउन, सरकारी वकीलको सेवाप्रति दक्ष जनशक्ति आकर्षण गर्न यसै वर्षदेखि इन्टर्नको सेवा लिने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ। यो वर्ष २५ जना इन्टर्नहरूलाई सरकारी वकील कार्यालयमा परिचालन गरिएको छ। यसले सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनमा सकारात्मक सहयोग प्राप्त भएको छ।

आगामी वर्षको कार्यक्रमको रूपरेखा

१. सुधारात्मक दण्ड व्यवस्थाको कार्यान्वयन : फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ ले परिकल्पना गरेका दण्डका सुधारात्मक उपायहरूको कार्यान्वयन गर्नका लागि सहजीकरण गरिनेछ।

क. सामुदायिक सेवा, प्रोवेसन, प्यारोल, खुला कारागार लगायतका नयाँ व्यवस्थाहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक पर्ने पूर्वाधार विकास गर्न प्रयास गरिने छ।

ख. कारागारमा रहेका जनशक्तिको सीप विकास गर्न र उत्पादनशील कार्यमा परिचालन गर्नका लागि निजी क्षेत्रसँग समेत सहकार्य गरी कारागारमा उद्योग सञ्चालन गर्ने आधार निर्माण गर्न प्रयास गरिने छ।

ग. बाल सुधार गृहको स्तरोन्नति र पूर्वाधार विकासलाई प्राथमिकता प्रदान गरिने छ। अदालतबाट फैसला भएका बालबालिकाहरूलाई लक्षित गरी केन्द्रीय बाल सुधार गृहको स्थापना गर्न सहजीकरण गरिने छ।

घ. केन्द्रीय बाल सुधार गृहमा माध्यमिक विद्यालय सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गर्न सहजीकरण गरिने छ। केन्द्रीय बाल सुधार गृहमा बालबालिकाको सीप विकासका लागि निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा उत्पादनमूलक उद्योग सञ्चालन गर्न सहजीकरण गरिने छ।

२. पीडित राहत कोषको क्रियाशीलता : पीडित राहत कोषको क्रियाशीलताका लागि आवश्यक पर्ने नियमावली तयार गरी कोष सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक सहजीकरण गरिनेछ ।

३. सरकारी वकीलहरुको विशिष्टीकरणः

सरकारी वकीलहरुको व्यावसायिकता विकासका लागि आगामी एक वर्षभित्र देहायका पाँचवटा विषयमा विशिष्टीकरण सम्बन्धी प्रशिक्षण प्रदान गरिनेछ । जसवाट कम्तिमा १५० जना सरकारी वकीलले सम्बन्धित विषयको १५ कार्य दिनको प्रशिक्षणमा सहभागिता जनाउने छन् ।

विशिष्टीकरणको प्रशिक्षण प्राप्त गरेका सरकारी वकीलहरुका लागि बार्षिक रूपमा पुनर्ताजकी प्रशिक्षण सञ्चालन गरिनेछ । विशिष्टीकरणका विषयका स्रोत सामग्री क्रमशः तयार गरिने छ । एक वर्षभित्र ७५ प्रतिशत सरकारी वकीलहरु विशिष्टीकरणसम्बन्धी प्रशिक्षण प्राप्त गर्ने छन् ।

४. दिग्दर्शनको पुनरावलोकन र प्रकाशन :

मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता समेतका कानूनी व्यवस्था र सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादन भएका सिद्धान्तहरूलाई समेत समावेश गरी सरकारी वकील दिग्दर्शनको चौथो सँस्करण प्रकाशन गरी सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनलाई मार्गदर्शन गरिने छ ।

५. सरकारी वकील कार्यालयको अनगमन तथा अभियोजन परीक्षण :

गत वर्षदेखि प्रारम्भ गरिएको अभियोजन परीक्षणले दिएको सकारात्मक पृष्ठपोषणलाई दृष्टिगत गरी आगामी एक वर्षभित्र सबै सरकारी बकील कार्यालयहरुको निरीक्षण, अनुगमन तथा अभियोजनको अवस्थाको परीक्षण गरिनेछ । सो क्रममा अभियोजन अनुगमनको क्रममा देखिएका समस्याहरु समाधान गर्न मार्गदर्शन गरिनेछ । बदनियतपर्वक अभियोजन गरिएको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिमको कारबाही चलाइनेछ ।

६. हिरासत र कारागार अनुगमन एवं सधारका लागि सहजीकरण :

हिरासत तथा कारागारको अनुगमन गरी मानवोचित व्यवहारका लागि सहजीकरण गर्ने जिम्मेवारी बमोजिम आगामी वर्ष सबै जिल्लाका अपराधको अनुसन्धान गर्ने विभिन्न निकायहरूमा रहेका हिरासत कक्ष तथा कारागारहरूको अनुगमन गरी थुनुवा र कैदीहरू उपर मानवोचित व्यवहार गर्ने गराउने कार्यमा आवश्यक सम्भाव प्रस्तृत गरिनेछ । साथै विगतमा दिइएका सभावहरूको कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा सरोकारवाला

निकायहरूसँग समन्वय गरी प्रगतिको समीक्षा गरिनेछ । कारागार तथा बाल सुधार गृहलाई यथार्थमा सुधार गृहको रूपमा विकास गर्न सबै तहका सरकारसँग समन्वय गरिने छ । अनुगमन प्रतिवेदन प्रतिनिधि सभाको राज्य व्यवस्था समितिमा समेत प्रस्तुत गरिने छ ।

७. समुदाय प्रहरी साभेदारी र समुदायमा सरकारी वकील कार्यक्रम :

यस कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयहरूले सरकार वादी मुद्दाको कारवाही प्रक्रिया एवम् विद्यमान कानूनी व्यवस्थाको बारेमा जानकारी दिनका लागि प्रहरी समेतको संलग्नतामा भएका समुदायमा सरकारी वकील र समुदाय प्रहरी साभेदारी कार्यक्रमले सकारात्मक सन्देश दिएको छ । उक्त कार्यक्रमलाई विस्तार गरी हरेक स्थानीय तहमा वर्षमा कम्तिमा एउटा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने प्रवच्य गरिनेछ ।

८. नेपाल सरकारका सचिव, विभागीय प्रमुख तथा कानुन अधिकृतसँग छलफल कार्यक्रम :

सरकारी पक्षको प्रभावकारी प्रतिनिधित्व र प्रतिरक्षाका लागि लागि नेपाल सरकारका सचिव एवं विभागीय प्रमुखसँग वर्षमा २ वटा र कानुन अधिकृतहरूसँग वर्षमा ३ वटा छलफल कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यसवाट सरकारी वकीललाई आवश्यक पर्ने सूचना एवम् कागजात उपलब्ध गराउन सहज हुने र लिखित जवाफ तयारीमा सुधार आउने अपेक्षा राखिएको छ । साथै सरकारी निर्णय प्रक्रियामा सुधार ल्याउन समेत सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गरिने छ ।

९. विधि विज्ञान प्रयोगशालाको विस्तार:

प्रमाणको वैज्ञानिक परीक्षणलाई प्राथमिकतामा राख्ने नेपाल सरकारको पन्थौ योजनाले राखेको कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गर्न यस वर्ष विधि विज्ञान प्रयोगशालाको स्तरोन्नति र प्रादेशिक तहमा स्वायत्तता सहितको विधि विज्ञान प्रयोगशालाको स्थापना गर्नका लागि सहजीकरण गरिनेछ । यसै वर्ष स्थापनाको क्रममा रहेका प्रदेश नं. २ को बर्दिवास र प्रदेश नं. ७ को कैलालीका प्रयोगशालाहरूबाट परीक्षण कार्य प्रारम्भ गर्नका लागि आवश्यक सहजीकरण गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्षमा थप दुई स्थानमा प्रयोगशाला विस्तारका लागि सहजीकरण गरिने छ ।

१०. हेलो साक्षीका कार्यक्रम र निरन्तर सुनुवाईको निरन्तरता :

सरकार वादी मुद्दाका पीडित एवम् साक्षीहरूलाई न्यायिक प्रक्रियामा संलग्न गराई न्याय सम्पादन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनका लागि हेलो साक्षी कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । यसले साक्षीहरूलाई अदालतमा उपस्थित हुनका लागि उत्प्रेरित गरी मुद्दाको प्रमाण परीक्षणमा महत गरेको छ । निरन्तर सुनुवाईले मुद्दाको

कसूर ठहरमा बृद्धि भएको र पीडितले दुःख नविर्सदै न्यायको अनुभूति गर्ने अवस्था सिर्जना भएको छ । यी दुवै कार्यक्रमलाई यस वर्षमा निरन्तरता प्रदान गर्दै कार्यान्वयनलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ । सरकारी वकीललाई यथार्थमा पीडितको वकिलको रूपमा स्थापित गरिनेछ ।

११. फौजदारी न्याय प्रशासनका सरोकारवालाहरूसँग प्रादेशिक तहमा छलफल

मुलुकी अपराध संहिता समेतका संहिताहरूको कार्यान्वयनको प्रभावकारिता मूल्यांकन गर्ने प्रयोजनका लागि फौजदारी न्याय प्रशासनका सरोकारवालाहरू खास गरी न्यायिक निकायका अधिकारीहरू, अभियोजनकर्ताहरू, अनुसन्धानकर्ताहरू, कानून व्यावसायीहरू समेतको सहभागिता रहने गरी प्रादेशिक तहमा छलफल गरी व्यवहारिक अवस्थाको मूल्यांकन गरी सुधारका प्रयासहरू प्रारम्भ गरिने छ ।

१२. निर्देशनात्मक आदेश तथा अदालतबाट भएका कानूनको व्याख्या र प्रतिपादन भएका सिद्धान्तको कार्यान्वयन

सर्वोच्च अदालतबाट भएका कानूनको व्याख्या र प्रतिपादन भएका सिद्धान्तको कार्यान्वयन एवम् सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएका निर्देशनात्मक आदेशको कार्यान्वयनका अवस्थाका बारेमा सरोकारवाला निकायहरूसँग निरन्तर संवाद गरी कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी बनाइने छ । यो विषय हेर्न छुट्टै शाखा खडा गरी कार्य सम्पादन गरिने र प्रगति विवरण वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश गरिने छ ।

१३. भ्रष्टाचार लगायतका मुद्दामा जफत भएका सम्पत्तिको व्यवस्थापन :

नेपाल सरकार वादी भई चलेका भ्रष्टाचार लगायतका मुद्दामा जफत भएका सम्पत्तिको अभिलेखीकरण गरी सरकारको नियन्त्रणमा ल्याउन सरकारसँग सहजीकरण गरिनेछ ।

१४. सम्पत्ति शुद्धीकरणसम्बन्धी अभिमुखीकरण

सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धी कसूरको अनुसन्धान तथा अभियोजनलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि १०० जना सरकारी वकील र अनुसन्धानकर्ताहरूलाई सो विषयको आधारभूत प्रशिक्षण प्रदान गरिने छ । क्रमशः यो विषयलाई सबै सरकारी वकीलहरूसँग पुर्याउने प्रयास गरिने छ ।

१५. सरकार वादी फौजदारी मुद्दामा कसूर ठहरको बारेमा अनुसन्धानमूलक अध्ययन

नेपाल सरकार वादी भई चलेका वा नेपाल सरकारको प्रतिरक्षा गर्नु पर्ने मुद्दामा कसूर ठहरको प्रतिशतमा सुधार गर्नका लागि आवश्यक कारक पक्षहरूको पहिचान गर्न विज्ञहरू समेत समावेश गरी अनुसन्धानमूलक अध्ययन

गरिने छ र प्राप्त सुभाव बमोजिम सुधारका प्रक्रिया प्रारम्भ गरिने छ । सरकारको पक्षबाट पेश गरिने दोहोर्याइ पाउने निवेदनलाई स्किनिड गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

१६. भवन निर्माण सम्बन्धमा :

एक वर्षभित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय सहित २२ वटा मातहतका कार्यालयहरुको निर्माण सम्पन्न गरिनेछ । काठमाडौं जिल्ला सरकारी वकील कार्यालय र विशेष सरकारी वकील कार्यालय काठमाडौं माइतिघरको चोकमा दुई वर्ष भित्र सम्पन्न हुने गरी भवन निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिनेछ । उच्च सरकारी वकील कार्यालय, पाटन र ओखलढुङ्गा एवम् वीरगञ्जका लागि उपयुक्त भवनको व्यवस्था गर्ने प्रयास गरिने छ ।

१७. इन्टरनेशनल एशोसिएशन अफ प्रोसिक्युटरमा क्रियाशीलता :

इन्टरनेशनल एशोसिएशन अफ प्रोसिक्युटरको सदस्यता प्राप्ति भएको सन्दर्भमा त्यसको क्रियाकलापहरुमा सहभागिता जनाई सरकारी वकीलको क्षमता विकासका लागि त्यस सँस्थाको सहयोग लिइने छ । अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा सम्बन्ध विकास गर्न यो मञ्च उपयोगी हुने अपेक्षा छ । सो एशोसिएसनको सहकार्यमा आगामी एक वर्षभित्र प्रादेशिक सम्मेलन आयोजना गरिने छ ।

१८. बाल सुधार गृहको विस्तार :

बालबालिकाको हक मौलिक हकको रूपमा रहेको र सो हक कार्यान्वयनका लागि बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५, जारी भएको सन्दर्भमा बाल न्यायको अवधारणा अनुकुल वातावरण निर्माण गर्न बाल सुधार गृहको क्षमता विस्तार एवम् स्तर उन्नति गर्न आवश्यक सहजीकरण गरिनेछ । बाल न्याय समन्वय समितिसँग समेत समन्वय गरी केन्द्रीय बाल सुधार गृह स्थापनाका लागि सहजीकरण गरिने छ । त्यस्तो बाल सुधार गृहमा माध्यमिक तथा उच्च माध्यमिक शिक्षाका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास गर्न सहजीकरण गरिने छ ।

१९. प्यारोल र प्रोवेसन बोर्डको क्रियाशीलता :

फौजदारी कसूर(सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐनले व्यवस्था गरे बमोजिमको प्यारोल र प्रोवेसन वोर्डलाई क्रियाशील बनाउने कार्य प्रारम्भ गरिनेछ । प्रादेशिक प्रोवेसन तथा प्यारोल वार्डका लागि समेत मार्गदर्शन हुने गरी कार्य अगाडि बढाइने छ ।

२०. पीडित तथा साक्षी संरक्षण :

पीडित तथा साक्षी संरक्षणको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न आवश्यक नियमावली, निर्देशिकाहरु तयार गर्न सहजीकरण गरिने छ । पीडित संरक्षण सुभाव समितिको सचिवालयको उचित व्यवस्थापन गरी सो समितिलाई क्रियाशील गरिने छ ।

२१. सजाय सुभाव समितिको क्रियाशीलता :

फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ ले गरेको व्यवस्था बमोजिम सजाय सुभाव समितिलाई क्रियाशील गराइने छ ।

२२. अभियोजनमा सुधार र एकरूपता :

अभियोजन पद्धतिमा सुधारका लागि अभियोगपत्र लेखन सम्बन्धी प्रशिक्षण, नमुना अभियोगपत्रको व्यवस्था र उत्कृष्ट अभियोग पत्रको प्रकाशन जस्ता क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ । यसले अभियोग पत्रको गुणस्तर सुधारमा सहयोग पुग्ने छ ।

२३. समन्वय समितिको क्रियाशीलता :

सरकार वादी मुद्दाको अनुसन्धान र अभियोजनलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि सबै तहका समन्वय समितिलाई क्रियाशील तुल्याइने छ । खास गरी संहिता कार्यान्वयनका विषयमा सबै पक्षसँग समन्वय गरिने छ ।

२४. विशिष्ट अभ्यासको अवलोकन :

मुलुकी अपराध संहिता समेतका कानूनहरूले अवलम्बन गरेका नयाँ अवधारणाको कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा सरकारी वकीलहरूलाई अन्य मुलुकले गरेका सफल अभ्यास समेतका विषयमा अध्ययन अवलोकन एवम् विशिष्ट प्रशिक्षणको प्रवन्ध गरी अवसरको विस्तार गरिने छ ।

२५. अभियोजन संग्रहालयको स्थापना :

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय नयाँ भवनमा सरेपछि सरकारी वकीलको इतिहास एवम् अपराध अनुसन्धान तथा अभियोजनको इतिहास देखिने गरी अभियोजन संग्रहालय कक्षको व्यवस्था गरिने छ ।

२६. दण्ड र पुरस्कार :

राम्रो काम गर्ने सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने एवम् विशेष जिम्मेवारी प्रदान गर्ने तथा खराव कार्य गर्ने सरकारी वकील तथा कर्मचारीहरूलाई दण्डित गर्ने अभ्यासलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ । भ्रष्टाचार र अनियमित कार्य उपर शून्य सहनशिलताको नीति अँगिकार गरिने छ । सरकारी वकीलको कार्यालयलाई अनुशासित संस्थाको रूपमा विकास गर्ने प्रयास गरिने छ ।

२७. इ एटर्नी कार्यक्रमको निरन्तरता

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय र मातहतका सरकारी वकील कार्यालयका काम कारबाहीलाई सूचना प्रविधिमा आवद्ध गरी कार्य सम्पादनमा प्रभावकारीता ल्याउन विगत वर्षहरूमा सञ्चालनमा ल्याइएको इ एटर्नी

कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । चालु आर्थिक वर्षमा थप २३ वटा कार्यालयमा सिसिटीभी जडानको प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ । आगामी एक वर्षभित्र सबै सरकारी वकील कार्यालयहरु विद्युतीय सञ्चालनमा आवद्ध हुनेछन् ।

२८. प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन :

आगामी वर्ष विशिष्टीकरणसम्बन्धी प्रशिक्षणका अतिरिक्त देहाय बमोजिमका प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

क) बहसकला र बहस सीप १ वटा	ख) विधि विज्ञान सम्बन्धी २ वटा
ग) अभियोग पत्र लेखन तथा दो.पा. एवम् पुनरावेदनको मस्यौदा तयारी सम्बन्धी	
घ) भाषिक सीप विकास २ वटा प्रशिक्षण २ वटा	ड) मध्यस्थता सम्बन्धी १ वटा
च) कार्यालय सञ्चालन र पीडित मैत्री व्यवहार १ वटा	छ) क्षमता विकास कार्यक्रम ३ वटा

आवश्यकताअनुसार थप प्रशिक्षण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिने छ । प्रत्येक सरकारी वकीलले वर्षको कम्तीमा दुई वटा प्रशिक्षणमा सहभागिता जनाउन पाउने गरी प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

२९. सरकारी वकीलको छलफल शृंखला :

व्यावसायिक र पेशागत विकासका लागि सरकारी वकीलहरूलाई निरन्तर सिकाइ मार्फत क्षमता विकास गर्दै लैजानुपर्ने देखिन्छ । सोही अपरिहार्यतालाई महसुस गरी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको दोस्रो पञ्चवर्षीय रणनीतिक योजनाले महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई लर्निङ संगठनको रूपमा विकास गर्ने मासिक रूपमा सान्दर्भिक र सामयिक विषयमा प्रवचन एवम् छलफल कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति बमोजिम गत वर्षवाट शुरु गरिएको सरकारी वकीलको छलफल शृंखलालाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइने छ ।

३०. इन्टर्नको व्यवस्था:

सरकारी वकीलको कार्य सम्पादनमा सहयोग पुर्याउन, सरकारी वकीलको सेवा प्रति दक्ष जनशक्ति आकर्षण गर्ने यसै वर्षदेखि वैतनिक इन्टर्नको सेवा लिने गरी कार्यक्रम प्रारम्भ गरिएको छ । यसको प्रभावको मूल्यांकन गरी आवश्यकताअनुसार थप विस्तार गर्ने प्रयास गरिने छ ।

३१. पुस्तकालयको व्यवस्थापनः:

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयको नयाँ भवनमा पुस्तकालयको उपयुक्त प्रबन्ध गरी पुस्तकालयलाई स्वचालित एवं विद्युतीय पुस्तकालयको रूपमा विकास गर्ने कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।

३२. जातीय भेदभाव लगायतका सामाजिक अपराध सम्बन्धी प्रादेशिक कार्यशाला

जातीय विभेद तथा छुवाछुत, छाउपडी, बोक्सी जस्ता सामाजिक अपराधको निवारणका लागि सामाजिक जागरणको अभियान सञ्चालन गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिएको छ । यस्ता अपराधको विरुद्धमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारी संयन्त्र एवम् गैर सरकारी क्षेत्र र नागरिक समाजसँग समेत सहकार्य गरिने छ । यस्ता कसूरको विरुद्धमा क्रियाशील सबै पक्षको सहभागितामा प्रादेशिक तहमा कार्यशालाको आयोजना गरी सघन छलफल गरिने र सुधारका आधारहरु खडा गरिने छ ।

३३. कानूनमा उच्च शिक्षाको अवसर

सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकासका लागि कानूनमा उच्च शिक्षाको आवश्यकता देखिएको छ । खास गरी अन्य मुलुकले आत्मसात गरेका विधिशास्त्रीय दृष्टिकोण समेतको बारेमा सरकारी वकीलहरु परिचित हुनु पर्ने आवश्यकता छ । यसका लागि सम्बद्ध पक्षसँग समन्वय गरी विदेशी विश्वविद्यालयमा कानूनको उच्च अध्ययनका लागि अवसरको खोजी गरिने छ ।

३४. विधायकहरुसँग कानून कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा छलफल

नेपाल सरकार वादी हुने फौजदारी कानूनको कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा संघीय संसदका विधायकहरुसँग सरकारी वकीलहरुको वार्षिक समीक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । सरकारी वकीलको संलग्नता रहने फौजदारी कानूनको निर्माण र पुनरावलोकनमा सरकारी वकीलको समेत अभिमत प्रकट गर्ने व्यवस्थाका लागि समन्वय गरिने छ ।

३५. सेवा शर्त सम्बन्धी कानून :

नेपालको संविधानको धारा १६१ बमोजिम सरकारी वकीलको पारिश्रमिक एवम् सेवा, शर्त सम्बन्धी कानून यसै वर्ष भित्र जारी गर्न सहजीकरण गरिनेछ । यसवाट सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकास र संस्थागत क्षमता सुधारमा सहयोग पुग्नेछ ।

३६. राष्ट्रिय सम्मेलनका घोषणापत्रको कार्यान्वयन

सरकारी वकीलहरुको राष्ट्रिय सम्मेलन र प्रहरी तथा सरकारी वकीलहरुको सम्मेलनले पारित गरेका घोषणापत्रहरुको कार्यान्वयनलाई कार्य योजनासहित कार्यान्वयनमा लिने छ ।

३७. पारस्परिक सहयोग

संगठित अपराध लगायतका अन्तरदेशीय अपराधको अनुसन्धान र कारवाहीमा सहयोग लिनका लागि सम्बद्ध मुलुकहरु बीच पारस्परिक कानूनी सहयोगका लागि सहजीकरण गरिने छ ।

३८. सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण

सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षणसँग सम्बन्धित विवादमा सरकारी पक्षको प्रभावकारी प्रतिनिधित्वलाई अभ प्रभावकारी बनाइने दिइने छ । सार्वजनिक हितमा केन्द्रित रही सरकारी वकीलको परिचालन गरिने छ ।

३९. विषयगत आधारमा नजीरसहितको स्रोत सामग्री प्रकाशन :

सरकारी वकीलको व्यावसायिकता विकास र प्रभावकारी प्रतिनिधित्वका लागि ज्ञानमूलक सामग्रीको उत्पादनलाई प्राथमिकता दिइने छ । खास गरी आगामी एक वर्षभित्र देहायका विषयका सामग्री प्रकाशन गरिनेछ ।

क. विद्युतीय अपराध निवारण कानूनको स्रोत सामग्री ख. भ्रष्टाचार निवारण कानूनको स्रोत सामग्री

ग. सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानूनको स्रोत सामग्री घ. संगठित अपराध निवारण कानूनको स्रोत सामग्री

४०. भौतिक पूर्वाधार र सवारी साधनको प्रबन्ध

यस वर्ष थप भएका दरबन्दी एवम् कार्यबोझलाई विचार गरी कार्य सम्पादनलाई सहज बनाउन आवश्यक पर्ने सवारी साधन लगायतका भौतिक पूर्वाधारको विकासलाई प्राथमिकतामा राखिने छ ।